

Zsinati előmunkálatok.

E cím alatt a Theologiai Szaklap decemberi száma négy oldalon bírálatot mond az összes zsinati előmunkálatokról.

Első sorban a Budapest székesfővárosi evang. egyházközségről szóló törvényjavaslattal foglalkozik. Elismeri, hogy a Budapesten ma létező evangélikus egyházközségeknek önkéntes, testvéries egyesülése mindenkép kívánatos; de — úgymond — „teljesen magában álló eset, hogy egy város egyházközségeiről külön országos törvény intézkedjék és zsinati parancsszóval erkölcsi testületeket egyesíteni: *lehetően és jogtalan dolog.*“ Ennek a felfogásnak természetes következése, hogy a törvényjavaslatot elfogadhatónak nem tartja.

Még élesebb kifejezésekkel foglal állást a törvényjavaslat ellen az a „nyilatkozat,“ a melyet több északmagyarországi egyházmegyei elnökség küldött meg az egyházközségeknek hozzájárulás végett. Ez jogfosztásról, erőszakosságról, Isten parancsolatának megsértéséről, törvényellenességről, törvénytelenségről, különösen a tót nyelvűek elleni nyílt erőszakról beszél.

Mindkét közlemény a pusztá negatív terén áll, — az utóbbit a szenvedély is elvakítja.

Megkísérlem, lehet-e sine ira et studio a kérdést úgy megvilágítani, hogy a tárgyilagossá bírálatra, a helyes megoldás keresésére tereltessek a diszkussiót.

Első sorban jöjjünk tisztába zsinatunk jogkörével, a mely alól mindkét közlemény kivonni kívánja a kérdést.

Zsinatunk magyarhoni evangélikus egyházunknak *törvényhozó testülete*, a mely a király, mint legfőbb kegyúr jóváhagyásának fenntartásával *törvényeket* hoz; — a zsinat által alkotott, a király által jóváhagyott *törvények* az egész magyarhoni evangélikus egyházat, annak egyetemét, kerületeit, egyházmegyéit, egyházközségeit és azok minden egyes tagját kötelezik, — sőt kötelezik a világi hatóságokat is, a melyek e törvények végrehajtásához — illetékes egyházi hatóságaink megkeresésére — segédkezést tartoznak nyújtani.

Magyarhoni egyetemes egyházunk autonómiájának legfőbb, legfontosabb kifejezője a zsinat és annak egyházi ügyeink-

ben törvényhozó hatalma; — annak egyedüli korlátja a király *ius placeti*-je, — a melynél fogja zsinatot tartani csak a király engedélyével, a király által megengedett kérdések fölött szabad, és a melynél fogva a zsinat által hozott törvények királyi jóváhagyást igényelnek.

Tárgyi tekintetben azonban az egyházjog minden kérdésére, egész területére kiterjed a zsinat törvényhozó hatalma, — és a zsinat által el nem fogadott törvényt vagy rendelkezést sem patens, sem világi törvényhozás útján életbe léptetni nem szabad.

Egyházi ügyekben a zsinatnak szentesített törvényei épp olyan feltétlen hatállyal bírnak, mint világi ügyekben az országgyűlés által alkotott és a király által szentesített törvények.

És valamint a Pest, Buda és Ó-Buda sz. k. városoknak Budapest fővárossá egyesítéséről alkotott országos törvényt — habár részben ellenkezésük dacára alkottatott — soha senki lehetetlennek vagy jogtalanoknak nem állította és nem állíthatta, — éppúgy vastag egyházjogi tévedés az az állítás, hogy a zsinat lehetetlenséget vagy jogtalanságot követ el, ha törvényt alkot a fővárosban működő evang. egyházak egyesítéséről vagy egyébkénti szabályozásáról.

Mint minden törvényalkotásnál, ebben az esetben is kérdés és vita tárgya lehet az, vajjon szükséges, időszerű és célszerű-e a törvény alkotása? A ki azonban a zsinat *jogköréből* kizárni kívánja ezt vagy bármely más hasonló kérdést: az autonomiánk és zsinatunk törvényhozási hatalmát jogtalanul támadja meg.

Vizsgáljuk tehát higgadtan, szenvedély és hangzatos szavak nélkül azt a kérdést: szükséges-e egyházi törvényhozás útján rendezni a székesfőváros evangélikus egyházainak szervezetét?

Törvényalkotás szüksége minden téren akkor keletkezik, ha

a) oly új intézményeket akarunk alkotni, a melyekről eddigi törvényeink nem intézkedtek;

b) ha eddigi törvényeinket vagy egyes intézkedéseiket az élet tapasztalata elégteleneknek, hibásaknak, károsaknak, vagy a változott viszonyokkal meg nem egyezőknek tanúsítja;

c) ha az élet oly alakulásokat létesít, a melyeket egymással és a köz magasabb érdekével összhangba hozni törvényhozási intézkedés nélkül nem lehet, vagy

d) ha ily alakulásoknál az egyes alakulatokban az összhangzatos működés akarata meg van ugyan, — de a fennálló törvények keretében nem valósítható meg.

A székes fővárosi evangélikus egyházak törvényhozási rendezését a c) és d) pont teszi szükségessé, mert tizenkét

év óta az egyházak, a budapesti egyházmegye és a bányai egyházkerület ismételt kísérlete a visszas állapottok egyetértő megszüntetésére sikertelen maradt, — és mert, ha a most folyó egyezkedési kísérletek sikerhez vezetnének is: az egyetértő megállapodások a ma fennálló egyházi törvényeink keretében megvalósíthatók nem volnának.

A Theologiai Szaklap közleményének az a tanácsa tehát, hogy a pesti egyházak lássák be, hogy valamiféle önkéntes testvéries egyesülés mindenképen kívánatos és keressék ennek módját: a zsinat törvényalkotását akkor sem teszi mellőzhetővé, ha e tanácsot az összes egyházak követnék és igyekezeteiket siker koronázná, — a mire a német és kerepesi-úti egyházak eddigi rideg állásfoglalása miatt nem lehet nagy reményünk.

Épp ezért mellőzhetlenül szükséges, hogy a székesfővárosi, evangélikus egyházi érdekeinket érintő életviszonyokat és alakulásokat ismertessük.

Előre bocsátjuk, nehogy a külön, ősi alakulás joga címén rokonszenv vagy előítélet elvonja a figyelmet az *egyházi érdekek* objectív mérlegelésétől, a következőket:

A pesti evangélikus egyházat nemesi osztályunk alapította, és ehhez az akkor szükséges kormányhatósági jóváhagyást oly feltétel alatt kapta, hogy az egyház költségeivel csak a nemesség terhelhető; — a mi azonban nem akadályozta a polgári osztályt abban, hogy a költségekhez önként hozzájáruljon.

Az egyház nem alakult nyelvi vagy nemzetiségi egyházképpen, hanem már első lelkészével magyar, német és tót istentiszteleteket és funkciókat végeztetett.

A midőn oly lelkészt választott az egyház, aki nem birta tökéletesen mindhárom nyelvet: oly segédlelkészt tartott, a kivel a hiányt pótolta.

Az ebből fejlődött személyes torzszalkodások, orvoslást nyújtó felsőbb hatóságok hiánya, és a szabadságharcot követő depresszió hatása vezethettek csak ahhoz, hogy a magyar és német hitsorsosok szintén hatáskörük túllépésével az egységes egyház elidegeníthetetlen tulajdonát képezett kerepesi úti telket templomépítési segéllyel együtt átengedték a tót hitsorsosoknak oly feltétel alatt, hogy az egységes egyházból kivonuljanak és annak egyéb vagyonára igényt ne tartsanak.

A magyar- és németnyelvű hitsorsosoknak külön egyházakká alakulása ugyanakkor vette kezdetét, de iskoláik és vagyonuk túlnyomó részének közössége őket együtt tartotta.

A pesti evangélikus egyház egységességének nyelvi egyházakra felbontása tehát — bárminő tanulságos legyen — épületesnek éppen nem mondható; sem a testvéri szeretetnek, sem a törvényességnek, sem az evangélikus vallásos érzület egyesítő hatásának nem volt része benne.

A budai evangélikus egyház alakulásának más — természetes okai voltak, a melyek azonban időközben megszűntek. Alakulása idejében Buda és Pest különálló szabad királyi városok voltak, mindössze egy hajóhíd kötötte össze őket, a melyen a közlekedés a hajójáratok miatt nyáron is bizonytalan volt; — télen lehetetlen, mert szétszedték; — a csónakon közlekedés pedig jégzajlás idején életveszéllyel járt.

* * *

Ma Budapest székesfőváros a törvényhozás rendelkezésénél fogva egy testet képez; — rohamos fejlődése lakószáma közel egy millióra szaporította; — a Dunán öt állandó híd vezet át, a melyek száma a közel jövőben még szaporodni fog; — Budapestet az élet is teljesen egységessé varázsolta; — a költözködés a budai oldalról a pestire és viszont rendkívül sűrű; — a lakosok nagy száma a budai oldalon lakik és a pesti oldalon van kenyérkeresete, hivatala, üzlete, foglalkozása, — s viszont — sok azoknak száma, akik a Duna egyik partján telelnek, másik partján nyaralnak; — az egyes kerületek közötti mozgás pedig oly sűrű, hogy azt lehet mondani, hogy Budapest állandó lakosságának igen nagy része — a Duna két partja és a kerületek között — folytonos mozgásban van.

Ugyan az áll azon 40000 evangélikus hitsorsosunkra nézve, aki e nagy városban szétszórva él, és a kiket egyházunkhoz, vallásunkhoz erősíteni, a kiknek vallásunk nemesítő, vizsgáztató erejét nyujtanunk kell.

Nyelvi tekintetben is óriási változáson ment át az egyesített székesfőváros. A nemzeti szellem és állami nyelvünk áthatotta minden intézményét, — a kereskedelem, az ipar, az egész polgárság, az összes iskolák és tanintézetek magyarok. Kizárólag nyelvi alapon ma már a kerepesi-úti tót és német egyház sem állhat meg, — hivatását nem teljesítheti. Azok a családok pedig, a melyek a Bach korszak alatt az egyházat és vagyonát nyelvi alapon szétválasztották: ma majdnem kivétel nélkül megmagyarosodtak, — úgy hogy ma nem ezek vallásos igényei, hanem a külföldről és hazánknak még meg nem magyarosodott vidékeiről beszivárgó és bevándorló németek és tótok teszik a német és tót istentiszteletek fenntartását szükségessé.

Ezek nyelvi tekintetben változó elemek, mert azok a családok, a melyek a főváros állandó lakósaivá válnak: ha a családfők részben megtartják is nyelvüket — leszármazóikat magyarul nevelik.

A német és tót istentiszteleteket és funkciókat tehát a fővárosban fenn kell ugyan tartani, — jövőre is biztosítani

kell; de meg kell találni a módot arra, hogy azok a fontos *egyházi* érdekek, a melyeket a mai állapot veszélyeztetet — biztosíttassanak, és hogy azok az egyházak, a melyek a fővárosnak akkor német és tót nyelvű családjai hitéletének kielégítésére váltak külön: a megmagyarosodott családok igényeinek kielégítésében is részt vegyenek.

Ma Budapest határában öt teljesen különálló egyház működik.

1. a pesti magyar egyház, a mely a főváros pesti oldalát eddig három lelkészi körre osztotta és minden körben lelkészi állást szervezett;

2. a pesti német egyház, a mely az egész pesti oldalra kiterjeszti működését;

3. a kerepesi-úti (tót) egyház, a mely szintén az egész pesti oldalra kiterjeszti működését;

4. a budai egyház, és

5. az óbudai egyház, a melyek a budai oldalon, megállapított geográfiai határvonal szerint működnek.

A pesti oldalon működő három egyház között a működési határvonal megállapítva nincsen; geografilag mindhárom az egész pesti oldalra kiterjed; nyelviileg a pesti magyar egyház ugyan magyar istentiszteletekre és magyar funkciókra szorítkozik; a német és kerepesi-úti egyházak azonban a funkcióknál nyelvi határ által nem körülhatárolják magukat, a mi elkerülhetlen szükségessé teszi a működési köröknek oly szabatos megállapítását, a mely kollíziókat megakadályozzon.

Az öt egyház tényleges működési eredményét következő összeállítás mutatja :

	1911. évben volt									
	lelkésze	segédlelkésze	vallástanára	óradijas vallástanítója	középiskolai tanára	polgári iskolai tanára	tanítója	confirmált idegen iskolából vallás-tanulója	Összkiadása a deákteri és fásori iskolákon kívül	Deákteri és fásori iskolák összekiadása
a pesti magyar egyháznak	3	3	5	13	21	8	9	401	101676	306996
a pesti német egyháznak	1	1	—	—	—	—	—	14	21217	
a kerepesi-úti egyháznak	1	1	—	—	—	—	1	15	15350	
a budai egyháznak . . .	2	1	2	1	—	—	1	64	26629	
az óbudai egyháznak . .	1	—	—	1	—	—	—	29	9187	

A pesti magyar egyház kiadásainak nagysága miatt egyházi adót kénytelen kivetni az egyháztagokra és e címen 1911-ben 48780 K-t szedett be; a többi fővárosi ev. egyház ma is még az önkéntes hozzájárulás alapján áll, és e címen a pesti német egyház tagjai 8371 K-t, a kerepesi-úti

egyház tagjai 6650 K-t, a budai egyház tagjai 8893 K-t, és az óbudai egyház tagjai 1873 K-t fizettek saját egyházuk céljaira.

Ezek az adatok hangosan szólnak. Sok mással is kiegészíthetők volnának. Mind arról tennének tanuságot, hogy az evangélikus egyházak nem osztoznak egyenlően vagy arányosan az egyházi feladatok megoldásában, — tagjaik nem egyenlő alapon vesznek részt a teherviselésben; — ebből pedig (ezt talán magyarázni nem kell) az inkonvenienziák egész sorozata keletkezik.

A német és tót egyház tagjai nem vesznek részt a vallástanítás feladataiban, a tót egyház a polgári és középiskolák feladataiban sem. Utóbbi tekintetben a budai és óbudai egyházak is eximálva vannak.

A békét az 1848/9. évi szabadságharc után egy ambiciózus segédlelkész bontotta meg, a kít az egységes egyház a tót istentiszteletek és funkciók ellátására választott meg és a kít utóbb a tótnyelvű hitsorsosok illetéktelenül és jogtalanul lelkésszé választottak meg.

Az adókvétést is nehezíti, de a reklamációkat is szaporítja az, hogy a német vagy tót egyházhoz csatlakozás alapján bárki kivonhatja magát az egyházi adó fizetésének kötelezettsége alól.

Minden költözés a Duna egyik partjáról a másikra: adó tekintetében reklamációra adhat okot, — és mivel a hitsorsosok a legtöbb esetben nem jelentik be lakváltozásaikat, sok esetben pedig megmaradni kívánnak az eddigi egyházi kötelékben: kétszeres adózások és elégtelenségek következnek.

Az is visszásság, hogy oly evangélikusok, a kik több fővárosi kerületben bírnak vagyonnal, lakással, vagy keresettel: több evangélikus egyházhoz tartozóul tekintessenek.

A pesti magyar egyházat az, hogy a feladatok és terhek oroszlánrésze reá nehezedik és az egyháztagok hovatartozósága labilis: jelentékeny deficitekbe sodorta, a melyekből évek óta nem tud kivergődni, habár tartózkodik, — mert tartózkodni kénytelen — oly humanitarius intézmények megvalósításától és fejlesztésétől, a melyeknek a fővárosban nem szabadna hiányozniok!

Ezt az állapotot fenntartani nem lehet, nem szabad. Ezt nem egyeseknek érdekei, nem partikuláris érdekek, hanem a magyarhoni evang. egyház *közérdeke* tiltja, a mely hazánk fővárosában *feltétlen szükségképpen* az evangélikusok olyan organizációját követeli, a mely az egyház céljait minden irányban megvalósítani segíti és azokat a *jogosulatlan* tendenciákat és *separatistikus* törekvéseket, a melyek akadályul szolgálnak, megszüntesse.

Jogosulatlan tendenciákról és separatistikus törekvé-

sekről szóllok, mert elismerem, hogy vannak jogos követelések és kívánalmak is, a melyek elől kitérni nem volna helyes, nem volna méltányos.

És ezek is szükségessé teszik a törvényalkotást, mert egy új nemű egyházi szervezetet csakis törvény alkothat meg.

Jogos követelésnek tekintem azt, hogy egyrészt a német, másrészt a tót istentiszteletek és funkciók jövőre is biztosítassanak nemkülömben azt, hogy a mai német és kerepesi-úti egyháznak jövőbeni működési körét az határozza meg, hogy a fővárosi evangélikus, megmagyarosodott családok hitéletének ellátásában is részt vegyenek a nélkül, hogy ebből összeütközések származzanak, továbbá azt, hogy a mostani egyházakból és lelkészkerőkből alakuló egyházrészek a helyi érdekek intézésére annyi önkormányzati jogot nyerjenek, amennyit a közösség érdeke megenged, végül azt is, hogy e testrészekre oly elnevezést állapítson meg, a mely a kölcsönös megnyugvást elősegíti.

A német istentiszteletek és funkciók fenntartásának biztosítását indokolja az, hogy úgy a már itt lakó, valamint a jövőben fővárosunkba bevándorló idősebb német-ajkú evangélikusoktól államnyelvünknek oly mérvű elsajátítása nem várható, hogy vallásos szükségleteiket a magyar nyelvű istentiszteletek és funkciók kielégíthessék.

A tót istentiszteletek és funkciók biztosításának szükségét pedig két körülményben találom. Egyik körülmény az, hogy a kerepesi-úti egyház tagjai — habár (talán kivétel nélkül) tökéletesen bírják államnyelvünket — oly kegyelettel ragaszkodnak a tót istentiszteletekhez és funkciókhoz, hogy ennek figyelembevételét mellőzhetetlennek tartom. Azt hiszem ugyan, hogy ragaszkodásuknak főtenyezőjét a mienktől eltérő liturgiájuk képezi, a melynek követését és megtartását, magyar vagy vegyesnyelvű istentiszteletek is megengedik, azonban az ő feladatuknak tekintem annak megállapítását, vajjon a liturgiához vagy a tót nyelvhez ragaszkodnak e inkább. Másik körülmény pedig az, hogy tót nemzetiségi vidékeinkről sokan jönnek fővárosunkba munkába, a kik államnyelvünket nem bírják eléggé, már pedig nem tartom megengedhetőnek, hogy ezek vallási szükségletei kielégíttetlenül maradjanak.

Azonban nem tartom megengedhetőnek, hogy egy-egy egyházrésznek és lelkészének működési köre csak a német illetve tót istentiszteletekre és funkciókra korlátoztassék, — a mi arányosan el sem foglalná egyiket sem, — viszont azt sem tartom megengedhetőnek, hogy magyarnyelvű funkciók saját választásuk szerint bárhol végeztessenek, hanem helyes megoldásnak azt vélem, hogy úgy a németül

mint a tótul tudó lelkész a főváros pesti részének egy geografiailag elhatárolt körét kapják működési térül, és ezen egyházzrészhez a pesti oldalon lakó mindazon evangélikusok kellően szabályozandó módon csatlakozhassanak, a kik német illetve tót funkciókra tartanak igényt.

Önként értetik, hogy minden ily egyházzrészben rendes magyar istentisztelet is tartandó, — és hogy a geografiailag elhatárolt területen lakó evangélikusok magyar funkciókban részesítendők, — hacsak ellenkezőt nem kívánnak.

Egy szóval: legyen egy-egy egyházzrész a fővárosban, melyben a német — illetve a tótnyelvű fővárosi evangélikus lakosok vallási igényeinek kielégítése biztosítottatik, — de ezek ne legyenek nemzetiségi irányú, az állami nyelv terjedését akadályozó intézmények, — a minők hazánk fővárosában létjogosultsággal nem bírnak, és az evangélikus egyházat magasztos céljai elérésében gátolják.

Az egyes egyházzrészek önkormányzati jogát kiterjeszthetőnek vélem a lelkészválasztásra is, mert helyesnek tartom, hogy csak azok bírjanak választási joggal, a kiknek lelkésze lesz. Külön presbytériumuk is lehet, külön felügyelőjük és gondnokuk. Költségvetésileg megállapított vagy egyébként fedezett kiadásaikról maguk intézkedhetnek stb.

Elnevezésük pedig akár az apostolok, akár az újtestamentum más alakjainak neveivel kapcsolatban lehet, fővárosi ev. Márk egyház, Máté egyház, Lukács egyház, Pál egyház, Péter egyház, János egyház stb.

Az összességnek, a székesfővárosi evangélikus egyháznak közös érdekeit azonban közös képviselőtestületnek, közös egyháztanácsnak és közös elnökségnek kell intéznie.

Ezek hatáskörébe kell utalni a költségelőirányzati jogot, az egyházi adónak egyenlő alapon kivetését és beszedését, a központi pénztárkezelést, a nyilvántartást, új lelkészi körök vagy egyházzrészek szervezését, és a régiék megváltoztatását, az iskolaügyet, a tanárok és tanítók választását, humanitárius intézmények felállítását, a hatóságokkal való érintkezést, az egyes egyházzrészek vagy tisztviselők közötti összeütközések elsőfokú elintézését, az egyházzrészeknek oly javaslatai fölötti döntést, a melyek fedezettel még nem bírnak, az alapítványok és egyházi tőkék kezelését és sok más oly kérdést, a melynek részleteivel azért nem foglalkozom, mert túlterjedne jelen közlemény célján és keretén.

Mellőzöm annak kifejezését is, hogy az egyházzrészeket élettelennek a centralizáció által nem kívánom és nem szabad tenni, hanem oly szabályozás szükséges, a mely az egyházzrészeknek közreműködését és az ott lévő intézményekre kezelési és felügyeleti jogát a megengedhető határokig biztosítja.

Nem terjeszkedem ki az egyházi vagyonok jövedelmei mikénti felhasználásának kérdésére sem. E tekintetben csak annyit jegyzek meg, hogy nézetem szerint minden meglévő vagyon jövedelmét első sorban azon egyházi célra kell fordítani, a melyre rendelve van, és szigorúan megtartandónak vélem érvényben levő alkotmányunk rendelkezéseit, azon eljárás tekintetében, a mely mellett a közvetlen célra fel nem használható jövedelmek, más együttes egyházi célra felhasználhatók.

Különösen a német és tót egyházak vagyonára nézve igénytelen nézetem az, hogy ezek jövedelmei első sorban a német — illetve tótnyelvű evangélikus istentiszteleték és funkciók biztosítására szolgálnak; — ha azonban oly idő következne be, a melyben ily istentiszteleteket és funkciókat Budapesten senki sem kívánna, vagy a jövedelmek ezek szükségletét meghaladnák: a fővárosi evangélikus egyház közös szükségleteire lesznek fordíthatók, mert ezek tagjai, utódai, leszármazói azoknak a német illetve tót hitsorsosainknak, a kik e vagyonokat evangélikus egyházi szükségleteik fűdőzésére gyűjtötték illetve szerezték; — és mert ezek a közös szükségletek az összes fővárosi evangélikusokat szolgálják.

A zsinatot előkészítő egyetemes bizottság törvényjavaslatának részletes intézkedéseiről nem kívánok ezúttal nyilatkozni, mert én is kívánatosnak tartom, hogy a fővárosban működő öt egyház átérezze az oly szervezés szükségét, a mely a mostani inkonvenieniciákat megszünteti, az ingatag, bizonytalan, jogilag is megtámadható szervezetek helyébe törvény által biztosított szervezeteket léptet, az együttműködést, a közös célok egyetértő munkálását biztosítja, és biztos alapot teremt arra, hogy hazánk folyton fejlődő székes fővárosában evangélikus egyházunk úgy valláserkölcsei, mint tanító, nevelő és humanitárius hivatását méltóan betölthesse.

Ha ennek szükségét átérzik: meg fogják találni reményelhetőleg annak módját is, hogy a fővárosi evangélikusok közösen intézendő kérdéseit és az egyes részeknek szükséges autonómia körét is helyesen megállapítsák.

És e szükségét át kell érezniök, ha az evangélikus vallás, az evangélikus egyház érdeke, ha őket evangélikus szellem, az igazság szelleme vezérli.

Azt hiszem, hogy a felsoroltakból az ismertetett működési kimutatásból mindenki, aki tárgyilagosan, kizárólag evangélikus közérdekből veszi fontolóra a változott körülményeket: annak szükségét el fogja ismerni, hogy — ha lehetséges, az összes ma működő egyházak egyetértő előterjesztésére, ha pedig az nem lehetséges, e nélkül is — egyházi törvény alkottassék a fővárosi evangélikusok szervezetéről.

Ezt el kell ismerniök azoknak is, akik a rendezést egészben vagy részben másképpen tartják helyesnek mint én.

Áttérek arra a kérdésre, időszerű és célszerű-e, hogy a most egybehívandó zsinat foglalkozzék a fővárosi evangélikusok szervezetével?

Az időszerűséget az adja meg, hogy egyetemes egyházunk zsinatot ritkán tart, és egyházi érdekből fontos, az élet és viszonyok fejlődése által megérett kérdéseket nem szabad negyed évszázadokra elodázní.

De célszerű is e kérdést minél előbb megoldani, mert abból, hogy törvényjavaslat, a mely a német és tót nyelvű istentiszteleteket és funkciókat nem támadja, sőt jövőre is biztosítja, szenvedélyeket korbácsol fel: arról tanuskodik, hogy most is vannak olyanok, akik evangélikus egyházunk autonomiáját nemzetiségi aspirációk érvényesítésére kívánják felhasználni, és ilyenek mentsvárának akarják tekinteni azokat a fővárosi egyházakat, a melyeket az időközben megmagyarosodott fővárosi evangélikus családok akkor különítették el nyelvi alapon, a mikor német- és tót nyelvűek voltak.

Az ilyen nemzetiségi aspirációk érvényesülését és terjeszkedését, a melyekhez az evangélikus vallásnak, az evangélikus szellemnek semmi köze sincsen, mert ez mindennütt megadja az államnak, a mi az államé: egyetemes egyházunk nem tűrheti, és az ily aspirációk kiméltése végett nem halaszthatja évtizedekre el azon törvényes intézkedések megtételét, a melyek elkerülhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy hazánk fővárosában az evangélikus egyház hivatását méltóan betölthesse.

A pesti német és tót egyházban a természetes és törvényes alakulás az lett volna, hogy azon családok is bennök maradjanak, a melyek időközben megmagyarosodtak, és hogy a német és tót egyház magyarnyelven lássa el a megmagyarosodott családok szükségleteit,

Nem vonható kétségbe, hogy a főváros megmagyarosodott evangélikus családjainak ma is joguk van régi egyházaikhoz vissza csatlakozni, ott törvényes jogaikat érvényesíteni és megkövetelni, hogy vallási szükségletük magyar nyelven nyerjen kielégítést.

Az egységes egyházvagyon nem nyelvi célokra lett elkülönítve, nem vált nyelvi vagy nemzetiségi vagyonná, hanem fővárosi evangélikus egyházi vagyon volt és maradt, a mely csakis fővárosi evangélikus egyházi célokra használható és azokra használandó is.

És a midőn jogos és méltányosnak elismerjük azt, hogy a német- és tót nyelvű hitsorsosaink részére német- és tót nyelvű istentiszteletek és funkciók biztosittassanak azon egyházi vagyonok felhasználásával, a melyeket a megma-

gyarosodott családok szereztek: meg nem tagadható annak a követelésnek teljesítése, hogy a mai nemzetiségi színezetű elkülönítés szűnjék meg, hogy célszerű, a mai viszonyoknak megfelelő szervezet alkotása biztosítsa minden a fővárosban lakó evangélikus vallási szükségletének egyenlő ellátását, hogy minden evangélikus ember az egyházi szükségletekhez és intézményekhez egyenlő alapon járuljon, hogy az egyházi tisztviselők egyenlően vegyenek részt vallásunk magasztos céljai megvalósításában, hogy működési körük megállapíttassék és nemzetiségi tendenciák a fővárosi evangélikus egyház fejlődését és felvirágozását ne akadályozzák.

Wagner Géza.